

Σύγχρονο σχολείο: Διερεύνηση των παραγόντων που ενισχύουν την ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία

Μιχαήλ Κωνσταντίνος

Εκπαιδευτικός ΠΕ80, Δ.Δ.Ε. Δυτικής Αττικής, MSc Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων
kpmichail@yahoo.gr

Πρασίνου Ουρανία

Εκπαιδευτικός ΠΕ01, Δ.Δ.Ε. Δυτικής Αττικής, MSc Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων
raniapra@yahoo.gr

Περίληψη

Σε έναν κόσμο που διαρκώς εξελίσσεται, ο ρόλος της εκπαίδευσης παραμένει ιδιαίτερα σημαντικός. Δεδομένων των μεταβολών των τελευταίων δεκαετιών, η εκπαίδευση καλείται να αναπτύσσει ευέλικτους μηχανισμούς προκειμένου να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις σύγχρονες προκλήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, το σχολείο, ως φορέας και εκφραστής της εκπαίδευσης, οφείλει να επαναπροσδιορίζει τους στόχους και τη λειτουργία του σε μια προοπτική διαρκούς βελτίωσης, ούτως ώστε να επιτελεί τον ρόλο του, με αποτελεσματικότητα και συνέπεια. Σκοπός της παρούσας δημοσίευσης είναι η διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με το βαθμό ανταπόκρισης του σύγχρονου σχολείου στους στόχους που θέτει η ελληνική πραγματικότητα, καθώς και η ανάδειξη των παραγόντων που μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη τους. Από τα αποτελέσματα διαπιστώνεται η αναγκαιότητα ενίσχυσης της ποιοτικής και αποτελεσματικής λειτουργίας του σύγχρονου σχολείου, ενώ αναδεικνύεται η σπουδαιότητα του θετικού και συνεργατικού σχολικού κλίματος, προκειμένου να ανταποκρίνεται με επιτυχία στους στόχους του.

Λέξεις κλειδιά: Αποτελεσματικότητα, Ποιότητα, Σχολείο, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Εισαγωγή

Διαχρονικά η κοινωνία βρίσκεται σε άμεση σχέση και αλληλεπίδραση με το ευρύτερο οικονομικό, πολιτισμικό και πολιτικό περιβάλλον το οποίο, μεταξύ άλλων, επηρεάζει σημαντικά και τον θεσμό της εκπαίδευσης, διαμορφώνοντας νέες απαιτήσεις και προοπτικές. Στη λογική των ευρύτερων αλλαγών που υπαγορεύει η σύγχρονη πραγματικότητα, η εκπαίδευση, ως δυναμικός κοινωνικός θεσμός, δείχνει να απομακρύνεται από τη στατικότητα και τις αγκυλώσεις του παρελθόντος και να επαναπροσδιορίζει τον ρόλο της, εκτιμώντας συστηματικότερα τα σύγχρονα δεδομένα, τα οποία και ενισχύουν αυτήν την αναγκαιότητα. Τις τελευταίες κυρίως δεκαετίες, η εκπαίδευση φαίνεται ότι διευρύνει τους στόχους και τη λειτουργία της, προκειμένου να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις νέες προκλήσεις, μέσα από την αναζήτηση και εφαρμογή εκείνων των ποιοτικών στοιχείων που θα επιφέρουν υψηλά μορφωτικά και παιδαγωγικά αποτελέσματα.

Σε ανάλογη κατεύθυνση, το σχολείο, διατηρώντας τα χαρακτηριστικά ενός οργανωμένου και ανοικτού κοινωνικού συστήματος, οφείλει να προσαρμόζεται σε σημαντικό βαθμό στις ευρύτερες εξελίξεις που προσδιορίζουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτό δρα και αναπτύσσεται. Η διαρκής αλληλεπίδραση των μερών του εσωτερικού περιβάλλοντος του σχολείου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αναβαθμίζουν διαρκώς τον ρόλο του, προσδίδοντας σε αυτό τα χαρακτηριστικά ενός λειτουργικού και ζωντανού οργανισμού που έχει ως απώτερο στόχο την ολοκλήρωση της σημαντικής αποστολής του (Πασιαρδής, 2004). Στη σύγχρονη πραγματικότητα, το σχολείο εξακολουθεί να αποτελεί τον συνεκτικό ιστό που συνδέει λειτουργικά τον άνθρωπο τόσο με την κοινωνία όσο και με την ευρύτερη παγκόσμια κοινότητα, γεγονός που καταδεικνύει την αναγκαιότητα προσαρμογής του στις εκάστοτε

κοινωνικές μεταβολές (Fullan, 2007). Ο ρόλος του αναδεικνύεται καθοριστικός, καθώς καλείται να υιοθετήσει καινοτόμες και αποτελεσματικές πρακτικές, σε επίπεδο διοικητικών, παιδαγωγικών και μαθησιακών δομών, προκειμένου να λειτουργεί ως δημιουργική μονάδα της κοινωνίας.

Τα τελευταία χρόνια, ο επιστημονικός και ακαδημαϊκός εκπαιδευτικός διάλογος δείχνει να προσανατολίζεται ολοένα και περισσότερο στον επαναπροσδιορισμό των στόχων του σχολείου, οι οποίοι σε κάθε περίπτωση, οφείλουν να συνδέουν το παρόν με το παρελθόν αλλά και το μέλλον, διαμορφώνοντας την εικόνα του ολοκληρωμένου ανθρώπου και ενεργού πολίτη που επιθυμεί να διαπλάσσει κάθε κοινωνία (Τσουρέκης, 1987). Είναι φανερό ότι η σαφήνεια και η πληρότητα των στόχων που θέτει το σύγχρονο σχολείο αποτελούν καθοριστικές προϋποθέσεις για τον αποτελεσματικό προγραμματισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε να ανταποκρίνεται με επιτυχία στον παιδαγωγικό και κοινωνικό του ρόλο.

Η σύγχρονη βιβλιογραφία επικεντρώνεται ολοένα και περισσότερο στην αναζήτηση των χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης που μπορούν να συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του σχολείου μέσα από την ποιοτική αναβάθμισή του. Η έννοια της ποιότητας, ως προϋπόθεση και ταυτόχρονα ζητούμενο της εκπαίδευσης, φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την έννοια του αποτελεσματικού σχολείου το οποίο, ως δυναμικός οργανισμός μάθησης, οφείλει να εξελίξει, να βελτιώνει και να εκσυγχρονίζει τη λειτουργία, τις πρακτικές και τις μεθόδους του, ώστε να επιτυγχάνει τους στόχους του (Καρατζιά-Σταυλιώτη, Ε. & Λαμπρόπουλος, 2006). Εξάλλου, οι έννοιες της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας αποτελούν τις σταθερές κινητήριες δυνάμεις προόδου και ανάπτυξης και σχετίζονται σημαντικά με τον προσανατολισμό και τη δυναμική του σχολείου (Πασιαρδής & Πασιαρδή, 2000).

Με αφορμή τις προηγούμενες διαπιστώσεις, στην παρούσα εκπαιδευτική έρευνα επιχειρείται να αποτυπωθεί η λειτουργία του σχολείου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Ειδικότερα, διερευνώνται οι απόψεις εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με την έννοια της αποτελεσματικότητας του σχολείου καθώς και τον βαθμό που θεωρούν ότι εκπληρώνει τους παιδαγωγικούς του στόχους. Παράλληλα, αποτιμώνται οι παράγοντες και αναπτύσσονται οι προτάσεις που φαίνεται να συμβάλλουν καθοριστικά στην ενίσχυση της ποιοτικής και αποτελεσματικής λειτουργίας του σχολείου, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στην αποστολή και τους στόχους του.

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα, στην οποία συμμετείχαν εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Αττικής, διενεργήθηκε το Φεβρουάριο του 2018.

Σκοπός και άξονες της έρευνας

Η έρευνα υλοποιήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με την παρουσία και το ρόλο του σχολείου στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής καθώς και την αναζήτηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών που μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την αποτελεσματική λειτουργία της εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, οι άξονες, σύμφωνα με τους οποίους διαμορφώθηκε η έρευνα, είναι οι εξής:

- Στόχοι και κριτήρια αποτελεσματικότητας του σύγχρονου σχολείου
- Παράγοντες ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου
- Προτάσεις βελτίωσης της ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου

Μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας

Ως μεθοδολογική προσέγγιση επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος η οποία βασίστηκε σε δειγματοληπτική έρευνα και επικεντρώθηκε στην αξιοποίηση αριθμητικών δεδομένων, προκειμένου να εξαχθούν στατιστικά και αξιόπιστα αποτελέσματα (Lund, 2005).

Μέσο συλλογής δεδομένων

Η ερευνητική διαδικασία διενεργήθηκε με τον σχεδιασμό και τη χρήση πρωτότυπου δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο αρχικά διανεμήθηκε σε έναν περιορισμένο αριθμό εκπαιδευτικών, προκειμένου να εντοπιστούν και να διορθωθούν τυχόν αδυναμίες ή και ασάφειες. Στη συνέχεια, διανεμήθηκε σε εν ενεργεία εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή, με την αξιοποίηση της διαδικτυακής υπηρεσίας Google Forms. Για τη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκε το πρόγραμμα εφαρμογής υπολογιστικών φύλλων MS Excel.

Η ηλεκτρονική μορφή του ερωτηματολογίου βρίσκεται στον παρακάτω σύνδεσμο:
<https://tinyurl.com/ybou9pxt>

Σχεδιασμός και δομή του ερωτηματολογίου

Ως προς τη δομή του, το ερωτηματολόγιο διαρθρώνεται σε δύο ενότητες, ως εξής:

α. Προφίλ εκπαιδευτικών

Στην πρώτη ενότητα αποτυπώνονται τα ατομικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών, προκειμένου να διαπιστωθεί με ακρίβεια το προφίλ του δείγματος και να διαπιστωθεί η ενδεχόμενη γενίκευση των συμπερασμάτων.

β. Ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σύγχρονου σχολείου

Στη δεύτερη ενότητα διερευνώνται τα ερωτήματα που αφορούν στους βασικούς άξονες της έρευνας και επικεντρώνονται στους εκπαιδευτικούς και παιδαγωγικούς στόχους του σχολείου, στα κριτήρια και τους παράγοντες που διαμορφώνουν την αποτελεσματικότητά του, καθώς και στις προτάσεις βελτίωσης της λειτουργίας του.

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Προφίλ εκπαιδευτικών

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 226 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι υπηρετούσαν σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, της Περιφέρειας Αττικής. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες ήταν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, εργάζονταν σε Γυμνάσιο και ανήκαν στο διδακτικό προσωπικό του σχολείου. Αρκετοί, ωστόσο, υπηρετούσαν σε θέση ευθύνης ως Διευθυντές/τριες ή Υποδιευθυντές/τριες. Το ηλικιακό εύρος στο οποίο ανήκε το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος κυμάνθηκε μεταξύ 46 έως 55 ετών, ενώ το μικρότερο ποσοστό ανήκε στην ηλικιακή ομάδα από 24 έως 35 ετών. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος σπουδών, ενώ ένας μικρότερος αριθμός κατείχε δεύτερο πτυχίο Α.Ε.Ι ή διδακτορικό δίπλωμα σπουδών. Η συνολική εμπειρία στην εκπαίδευση παρουσίαζε αποκλίσεις, εντούτοις, το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων είχε συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία μέχρι 20 έτη, με μέγιστη υπηρεσία στην ίδια σχολική μονάδα λιγότερο από 10 έτη. Αναλυτικά τα χαρακτηριστικά του δείγματος παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Ατομικά στοιχεία εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα

Χαρακτηριστικά		Συχνότητα	Ποσοστό
Φύλο	Γυναίκα	131	57,96%
	Άνδρας	95	42,04%
Ηλικιακή Ομάδα	24-35	14	6,19%
	36-45	65	28,76%
	46-55	120	53,10%
	56 ετών και άνω	27	11,95%
Επίπεδο σπουδών	Βασικό πτυχίο	88	38,94 %
	Μεταπτυχιακό	109	48,23 %
	Διδακτορικό	18	7,96 %
	Δεύτερο πτυχίο Α.Ε.Ι.	11	4,87 %
Κλάδος/Ειδικότητα	Θεωρητική κατεύθυνσης	95	42,04 %
	Θετικής κατεύθυνσης	93	41,15 %
	Λοιπών ειδικοτήτων	12	5,31 %
	Τεχνικής κατεύθυνσης	26	11,50 %
Υπηρεσιακή κατάσταση	Μόνιμος Εκπαιδευτικός	199	88,05 %
	Αναπληρωτής Εκπαιδευτικός	22	9,73 %
	Ωρομίσθιος Εκπαιδευτικός	5	2,22 %
Έτη συνολικής εκπαιδευτικής υπηρεσίας	1-10	52	23,01 %
	11-20	104	46,02 %
	21-30	58	25,66 %
	31 έτη και άνω	12	5,31 %
Σχολείο υπηρεσίας	Γυμνάσιο	106	46,90 %
	ΓΕΛ	86	38,05 %
	ΕΠΑΛ - ΕΚ	34	15,04 %
Έτη εκπαιδευτικής υπηρεσίας στο ίδιο σχολείο	1-10	158	69,91 %
	11-20	52	23,01 %
	21-30	12	5,31 %
	31 έτη και άνω	4	1,77 %
Θέση /Ιδιότητα	Διδακτικό προσωπικό	183	80,97 %
	Υποδιευθυντής/τρια	19	8,41 %
	Διευθυντής/τρια	24	10,62 %

Ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σύγχρονου σχολείου

1. Στόχοι και κριτήρια αποτελεσματικότητας του σύγχρονου σχολείου

1.1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το σύγχρονο σχολείο εκπληρώνει τους παρακάτω εκπαιδευτικούς στόχους;

Το δείγμα που συμμετείχε στην έρευνα κλήθηκε να εκφράσει την άποψή του σχετικά με τον βαθμό κατά τον οποίον το σχολείο, στη σημερινή εποχή, επιτυγχάνει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Από την επεξεργασία των δεδομένων προκύπτει ότι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί ήταν αρκετά διχασμένοι. Όπως διαπιστώνεται, το σύγχρονο σχολείο δεν αποκλίνει ουσιαστικά από τους επιδιωκόμενους στόχους του ούτε, όμως, ανταποκρίνεται πλήρως στους περισσότερους από αυτούς. Σε καμία περίπτωση δεν αδρανεύει, αντίθετα,

κινείται σε ένα ενδιάμεσο και μέτριο επίπεδο αποτελεσματικότητας σε σχέση με την αποστολή του. Ωστόσο, επιδέχεται περαιτέρω βελτίωσης.

Πίνακας 2: Εκπαιδευτικοί στόχοι του σύγχρονου σχολείου

Εκπαιδευτικοί στόχοι	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1. Γνωστική ανάπτυξη και καλλιέργεια δεξιοτήτων	0%	15,49%	50%	31,86%	2,65%
2. Προαγωγή ανθρωπιστικών αξιών και διαμόρφωση ηθικής συμπεριφοράς	1,77%	21,68%	50%	26,11%	0,44%
3. Ενίσχυση ομαλής κοινωνικοποίησης και διακρίνουν τον ενεργό ευρωπαϊό πολίτη	2,22%	23,45%	50,44%	21,24%	2,65%
4. Καλλιέργεια σεβασμού στις αξίες της εθνικής και πολιτισμικής κληρονομιάς	7,08%	38,94%	40,71%	11,94%	1,33%
5. Προώθηση σεβασμού προς άτομα διαφορετικής πολιτισμικής κουλτούρας	2,65%	20,80%	43,36%	27,88%	5,31%
6. Έμφαση στον επαγγελματικό προσανατολισμό	12,83%	35,84%	34,52%	14,16%	2,65%
7. Καλλιέργεια υπεύθυνης στάσης απέναντι στην αειφόρο ανάπτυξη	8,85%	40,27%	36,28%	12,83%	1,77%

Ειδικότερα, παρατηρήθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί ότι το σχολείο εκπληρώνει σε μέτριο βαθμό τους πέντε πρώτους από τους εκπαιδευτικούς στόχους, ενώ δίνει λιγότερη έμφαση στους δύο τελευταίους. Με άλλα λόγια, το σχολείο φαίνεται να συμβάλλει μέτρια στη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών καθώς και στην προαγωγή ανθρωπιστικών και κοινωνικών αξιών οι οποίες επιδρούν στη διαμόρφωση ηθικής συμπεριφοράς, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίζουν τον δημοκρατικό και υπεύθυνο ευρωπαϊό πολίτη που σέβεται τις αξίες της εθνικής και πολιτισμικής κληρονομιάς αλλά και τις παραδόσεις ατόμων διαφορετικής εθνικής ή πολιτισμικής ταυτότητας. Ωστόσο, όπως συνάγεται από τα δεδομένα της έρευνας, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι χρειάζεται να ενισχυθεί η συμβολή του σχολείου σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών/τριών και ευαισθητοποίησης τους απέναντι στην αειφόρο ανάπτυξη.

1.2. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η αποτελεσματικότητα του σχολείου κρίνεται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά;

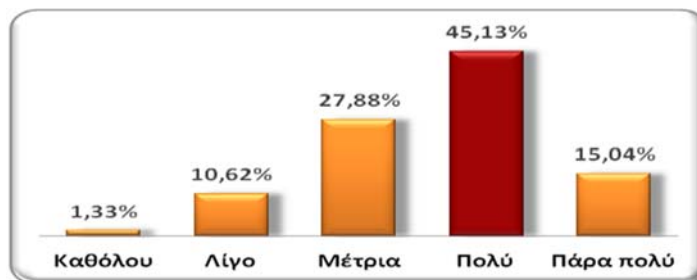
Το επόμενο ερώτημα που απασχόλησε την έρευνα αφορά το βαθμό κατά τον οποίο ένα σχολείο θεωρείται αποτελεσματικό, βάσει των παρακάτω χαρακτηριστικών:

- α. Διασφάλιση ισότιμης συμμετοχής μαθητών/τριών στην εκπαίδευση
- β. Υψηλά εκπαιδευτικά και μαθησιακά αποτελέσματα
- γ. Υλοποίηση στόχων με ορθολογική αξιοποίηση οικονομικών πόρων

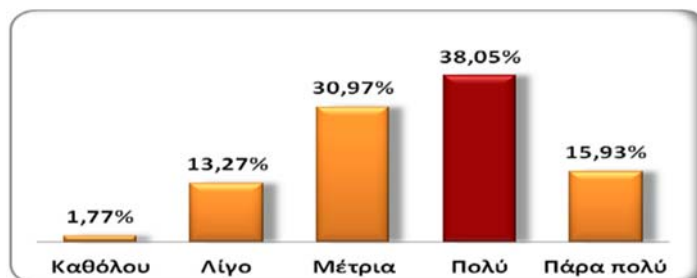
Από τις απαντήσεις προέκυψαν τα εξής δεδομένα:

Σχήμα 1.1: Διασφάλιση ισότιμης συμμετοχής μαθητών/τριών στην εκπαίδευση

Σχήμα 1.2: Υψηλά εκπαιδευτικά και μαθησιακά αποτελέσματα

Σχήμα 1.3: Υλοποίηση στόχων με ορθολογική αξιοποίηση οικονομικών πόρων

Όπως διαπιστώνεται, η αποτελεσματικότητα του σχολείου φαίνεται να εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά. Εντούτοις, η επίτευξη και διατήρηση υψηλών εκπαιδευτικών και μαθησιακών αποτελεσμάτων στο σχολείο αναδεικνύεται ως το σημαντικότερο γνώρισμα ενός αποτελεσματικού σχολείου. Στην δεύτερη θέση, με μικρή διαφορά βρίσκεται η διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής όλων των μαθητών στην εκπαίδευση, ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικής ή πολιτισμικής προέλευσης, ενώ λιγότερο σημαντικό γνώρισμα θεωρείται η αποτελεσματική αξιοποίηση των οικονομικών πόρων που κάθε σχολείο διαθέτει προκειμένου να υλοποιήσει με επιτυχία τους στόχους που έχει προκαθορίσει.

2. Παράγοντες ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου

2.1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι παρακάτω παράγοντες επηρεάζουν την ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σύγχρονου σχολείου;

Στα τρία επόμενα ερωτήματα ελέγχεται η άποψη του δείγματος σχετικά με την επίδραση δέκα παραγόντων της σχολικής ζωής στην ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σύγχρονου σχολείου. Οι παράγοντες ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες:

- α. Εκπαιδευτική διαδικασία
- β. Ανθρώπινοι πόροι
- γ. Υλικοτεχνική υποδομή - Χρηματοδότηση

Οι παράγοντες ανά κατηγορία καθώς και τα αντίστοιχα ποσοστά που προέκυψαν από τα δεδομένα της έρευνας, παρουσιάζονται, αναλυτικά, στην συνέχεια.

Πίνακας 3.1: Εκπαιδευτική διαδικασία

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1. Σχολικό κλίμα	0.44%	1.33%	4.86%	41.16%	52.21%
2. Διδασκαλία - Μάθηση	0.88%	2.65%	13.72%	51.33%	31.42%
3. Υψηλές προσδοκίες για μαθητές/τριες	0.44%	5.31%	22.57%	53.98%	17.70%
4. Αξιολόγηση σχολικού έργου	1.33%	13.72%	25.22%	43.81%	15.92%
5. Επικοινωνία και συνεργασία	2.21%	2.65%	17.70%	47.35%	30.09%

Πίνακας 3.2: Ανθρώπινοι πόροι

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
6. Εκπαιδευτική Ηγεσία	1.33%	2.21%	9.73%	42.04%	44.69%
7. Εκπαιδευτικό Προσωπικό	0.44%	1.77%	6.63%	43.81%	47.35%

Πίνακας 3.3: Υλικοτεχνική υποδομή - Χρηματοδότηση

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
8. Κτιριακές Υποδομές	0.88%	3.54%	17.70%	44.25%	33.63%
9. Εκπαιδευτικά Μέσα	0.88%	3.10%	15.93%	42.04%	38.05%
10. Οικονομικοί Πόροι	3.10%	3.54%	14.59%	42.04%	36.73%

Από την επεξεργασία των απαντήσεων διαπιστώνεται ότι όλοι οι παράγοντες θεωρούνται πολύ ως πάρα πολύ σημαντικοί, με ελάχιστες, κατά περίπτωση, διαφορές. Ωστόσο, ισχυρότερη επίδραση στο έργο του σχολείου φαίνεται ότι ασκούν το θετικό σχολικό κλίμα που αναφέρεται στο παιδαγωγικό και συνεργατικό περιβάλλον της σχολικής μονάδας, το επιστημονικά και παιδαγωγικά καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό και τέλος η εκπαιδευτική ηγεσία-διοίκηση του σχολείου που επηρεάζει τον συντονισμό και την οργάνωση της σχολικής ζωής.

2.2. Πόσο σημαντικοί είναι, κατά την άποψή σας, οι παρακάτω παράγοντες για τη διασφάλιση της ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου;

(Να ιεραρχήσετε τα παρακάτω, ως προς το βαθμό σημαντικότητας κάθε παράγοντα).

Σε αυτό το σημείο της έρευνας, τα συμπεράσματα αφορούν στην ιεράρχηση των παραγόντων του προηγούμενου ερωτήματος ως προς τη σημασία τους για τη διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της σχολικής μονάδας, αξιολογώντας τους από τον σημαντικότερο ως τον λιγότερο σημαντικό. Στον Πίνακα 4 καταγράφεται η αύξουσα ιεράρχηση ως προς τον συνολικό βαθμό σημαντικότητας των παραγόντων που φαίνεται να ενισχύουν την ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου, όπου η χαμηλότερη τιμή εκπροσωπεί τον σημαντικότερο παράγοντα και η υψηλότερη τιμή εκπροσωπεί τον λιγότερο σημαντικό παράγοντα.

Πίνακας 4: Ιεράρχηση παραγόντων ενίσχυσης της σχολικής αποτελεσματικότητας

Παράγοντες	Βαθμοί σημαντικότητας
1. Σχολικό κλίμα	846
2. Εκπαιδευτικό προσωπικό	930
3. Διδασκαλία - Μάθηση	961
4. Διοίκηση - Εκπαιδευτική ηγεσία	985
5. Εκπαιδευτικά μέσα	1132
6. Αξιολόγηση σχολικού έργου	1135
7. Θετικό πλαίσιο συνεργασίας με κηδεμόνες, κοινωνία και φορείς	1160
8. Υψηλές προσδοκίες για τους μαθητές	1166
9. Οικονομικοί πόροι	1193
10. Κτιριακές εγκαταστάσεις	1222

Το σχολικό κλίμα και σε αυτόν τον έλεγχο εξακολουθεί να θεωρείται ως ο πλέον σημαντικός παράγοντας ενώ δεύτερος σε σημαντικότητα είναι το εκπαιδευτικό προσωπικό

του σχολείου. Πολύ κοντά, στην τρίτη και τέταρτη θέση, καταγράφονται η διδασκαλία και η διοίκηση του σχολείου, αντίστοιχα. Τα εκπαιδευτικά μέσα και η αξιολόγηση του σχολικού εκπαιδευτικού έργου, που βρίσκονται στην πέμπτη και έκτη σειρά σημαντικότητας, παρουσιάζουν αρκετή διαφορά από τον αμέσως προηγούμενο, ωστόσο μεταξύ τους παρατηρείται σχεδόν ισοβαθμία. Το θετικό και ενισχυτικό πλαίσιο επικοινωνίας και συνεργασίας του σχολείου με τους εμπλεκόμενους στη σχολική ζωή και οι υψηλές προσδοκίες για τους μαθητές βρίσκονται στην έβδομη και όγδοη θέση κατάταξης αντίστοιχα, ενώ, στην ένατη θέση, ακολουθούν οι οικονομικοί πόροι. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις αποτελούν τον δέκατο και τελευταίο σε σημαντικότητα παράγοντα για τη διασφάλιση της ποιοτικής και αποτελεσματικής λειτουργίας του σχολείου.

2.3. Ποιους άλλους παράγοντες θεωρείτε σημαντικούς για τη διασφάλιση της ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου; (προαιρετικό ερώτημα).

Στο προαιρετικό αυτό ερώτημα, οι εκπαιδευτικοί πρότειναν, σε ελεύθερο κείμενο, παράγοντες οι οποίοι κατά τη γνώμη τους, θα μπορούσαν να ενισχύσουν τα ποιοτικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα του σύγχρονου σχολείου. Οι παράγοντες ομαδοποιήθηκαν νοηματικά και αποτυπώνονται, με συντομία, παρακάτω:

- Διαμόρφωση κοινού οράματος και υιοθέτηση παιδαγωγικής κουλτούρας στο σχολείο
- Ανάδειξη του σχολείου ως κοινότητα μάθησης για όλους τους εμπλεκόμενους στη μαθησιακή διαδικασία
- Σχεδιασμός και υλοποίηση εξατομικευμένων και εφικτών στόχων, ανάλογα με τις προτεραιότητες και ιδιαιτερότητες κάθε σχολικής μονάδας
- Ενίσχυση του ρόλου του Συλλόγου Διδασκόντων και συνεχείς και ουσιαστικές επιμορφωτικές δράσεις
- Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και κατανομή αρμοδιοτήτων σύμφωνα με ατομικά προσόντα, δεξιότητες και ικανότητες
- Συνεργασία και στήριξη του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας από εκπαιδευτικές αρχές
- Λειτουργική διάρθρωση και οργάνωση του αναλυτικού προγράμματος
- Συμβολή Σχολικών Συμβούλων στην υποστήριξη της διδακτικής πράξης
- Προώθηση δημοκρατικών διαδικασιών και ενθάρρυνση των μαθητών για ανάληψη πρωτοβουλιών και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων που αφορούν τη σχολική ζωή
- Ενασχόληση μαθητών/τριών με ζητήματα που αφορούν την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα, όπως είναι η ενίσχυση του εθελοντισμού
- Τακτικός έλεγχος για την ασφάλεια και συντήρηση κτιριακών υποδομών και εκπαιδευτικών μέσων

3. Προτάσεις βελτίωσης της ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου

3.1. Πόσο σημαντικές θεωρείτε ότι είναι οι παρακάτω προτάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας του αποτελεσματικού σχολείου;

(Να ιεραρχήσετε τα παρακάτω, ως προς το βαθμό σημαντικότητας κάθε πρότασης).

Στο επόμενο ερώτημα, οι εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν, με βάση την προσωπική τους άποψη, δέκα προτάσεις που προσεγγίζουν συνολικά τη σχολική ζωή και αφορούν στην ενίσχυση του έργου του σύγχρονου σχολείου, με στόχο την αναβάθμιση και την αποτελεσματικότητά του. Στόχος του ερωτήματος είναι η ιεράρχηση των συγκεκριμένων προτάσεων, από τη σημαντικότερη ως τη λιγότερο σημαντική. Στο Πίνακα 5 καταγράφεται η αύξουσα ιεράρχηση ως προς τον συνολικό βαθμό σημαντικότητας των συγκεκριμένων

προτάσεων, όπου η χαμηλότερη τιμή εκπροσωπεί τη σημαντικότερη πρόταση και η υψηλότερη τιμή εκπροσωπεί τη λιγότερο σημαντική πρόταση.

Πίνακας 5: Ιεράρχηση προτάσεων βελτίωσης της σχολικής αποτελεσματικότητας

Προτάσεις σημαντικότητας	Βαθμοί
1. Βελτίωση παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης εκπαιδευτικών	915
2. Εφαρμογή Τ.Π.Ε και καινοτόμων προγραμμάτων στη διδασκαλία	977
3. Έμφαση στον στρατηγικό σχεδιασμό - Καθορισμός στόχων	1010
4. Συμβουλευτική - Ψυχολογική στήριξη μαθητών	1021
5. Περιορισμός γραφειοκρατικών διαδικασιών	1043
6. Επιμόρφωση Διευθυντών σε θέματα Διοίκησης	1059
7. Διαχείριση πολυπολιτισμικής διάστασης του σχολείου	1076
8. Παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς	1087
9. Αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων και εκπαιδευτικών μέσων	1156
10. Διάχυση μαθησιακών αποτελεσμάτων	1171

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5, οι προτάσεις βελτίωσης δεν παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους και είναι δυνατόν να εκφράζουν στόχους, τόσο γενικότερους για το σύνολο των σχολείων όσο και εξειδικευμένους σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες των σχολικών μονάδων. Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με στόχο τη βελτίωση της παιδαγωγικής και επιστημονικής τους κατάρτισης και εξέλιξης, θεωρείται από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς ως η σημαντικότερη από τις προτάσεις. Ακολουθεί, με κάπως σημαντική διαφορά, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και καινοτόμων προγραμμάτων στη διδασκαλία, προκειμένου οι μαθητές να συμμετάσχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης. Τρίτη σε σειρά σημαντικότητας είναι η έμφαση που είναι κρίσιμο να δίνεται στον στρατηγικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών διαδικασιών καθώς και ο καθορισμός εξατομικευμένων στόχων για τη λειτουργία της σχολικής μονάδας. Ακολουθούν, με μικρές διαφορές στη βαθμολογία, οι επόμενες προτάσεις που βρίσκονται από την τέταρτη ως την όγδοη θέση και είναι η αναγκαιότητα για λειτουργία Συμβουλευτικής-Ψυχολογικής στήριξης στο σχολείο και ο περιορισμός των γραφειοκρατικών διαδικασιών, με στόχο την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του διδακτικού και παιδαγωγικού χρόνου των μαθητών. Στην ίδια περίπου σημαντικότητα βρίσκονται οι επόμενες στη σειρά προτάσεις που αφορούν τη σημασία της επιμόρφωσης των Διευθυντών των σχολικών μονάδων σε θέματα σύγχρονης διοίκησης, η υιοθέτηση εναλλακτικών εκπαιδευτικών μεθόδων με στόχο τη διαχείριση της πολυπολιτισμικής διάστασης του σχολείου αλλά και η παροχή κινήτρων, ηθικών, επαγγελματικών και οικονομικών στους εκπαιδευτικούς. Λιγότερο σημαντικές προτάσεις για τους εκπαιδευτικούς φαίνεται ότι είναι η αναβάθμιση των κτιριακών εγκαταστάσεων και των εκπαιδευτικών μέσων και, τέλος, η διάχυση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην κοινωνία και η ενίσχυση της αμφίδρομης επικοινωνίας και συνεργασίας με άλλα σχολεία.

3.2. Ποιες άλλες προτάσεις θεωρείτε σημαντικές για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας στο σύγχρονο σχολείο; (προαιρετικό ερώτημα).

Στο τελευταίο, προαιρετικό, ερώτημα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να προτείνουν συνοπτικά σε ελεύθερο κείμενο, βελτιωτικά βήματα τα οποία, κατά την άποψή τους, θα μπορούσαν να αναβαθμίσουν τη λειτουργία του σύγχρονου σχολείου. Οι προτάσεις

των εκπαιδευτικών καταγράφηκαν και ομαδοποιήθηκαν, ώστε να αποδοθούν με σαφήνεια χωρίς περιττές επαναλήψεις. Συνοπτικά, αποτυπώνονται στη συνέχεια:

- Αξιοκρατικό σύστημα διαχείρισης προσωπικού, με σαφές νομοθετικό πλαίσιο
- Επαρκές και σταθερό εκπαιδευτικό προσωπικό από την έναρξη του σχολικού έτους
- Έγκαιρος προγραμματισμός της λειτουργίας των σχολικών μονάδων, στην αρχή της σχολικής χρονιάς
- Εκσυγχρονισμός διδακτικών εγχειριδίων προκειμένου να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών
- Γραμματειακή υποστήριξη για τη διεκπεραίωση γραφειοκρατικών υποχρεώσεων του σχολείου ώστε να ενισχυθεί ο ποιοτικός διδακτικός χρόνος
- Συμβουλευτική υπηρεσία μαθητών σε θέματα σπουδών και σταδιοδρομίας
- Αποδέσμευση σχολείου από την αμιγώς εξετασιοκεντρική του διάσταση
- Εξορθολογισμός συστήματος πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με μαθητοκεντρικό προσανατολισμό
- Προγραμματισμένες συμβουλευτικές παρεμβάσεις σε θέματα διαχείρισης της εφηβείας, από ειδικούς παιδαγωγούς με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών και κηδεμόνων των μαθητών
- Συμμετοχή σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων και ευρωπαϊκές συμπράξεις

Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη επιχειρήσαμε να αποτυπώσουμε τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν τη λειτουργία και το έργο του σύγχρονου σχολείου, όπως αυτό προσδιορίζεται σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον που υπαγορεύει συνεχείς αλλαγές, προκλήσεις και ανακατατάξεις στο χώρο της εκπαίδευσης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη δυναμική σχέση και αλληλεξάρτηση του σχολείου με την κοινωνία, ενώ τονίστηκε η αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των ποιοτικών του χαρακτηριστικών, προκειμένου να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στον μορφωτικό, κοινωνικό και παιδαγωγικό του ρόλο.

Ειδικότερα, κατά τη διενέργεια της ποσοτικής έρευνας που ακολούθησε, αναλύθηκαν οι απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με τους στόχους του σχολείου και εξετάστηκε η αποτελεσματικότητα του στη σύγχρονη εποχή. Παράλληλα, διερευνήθηκαν οι παράγοντες καθώς και οι βελτιωτικές προσεγγίσεις που φαίνεται να ενισχύουν την ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του.

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας διαφαίνεται ότι το σχολείο εκπληρώνει σε ικανοποιητικό βαθμό τους περισσότερους από τους γενικότερους και προκαθορισμένους στόχους του, ωστόσο κρίνεται σκόπιμο να ενσωματώνει στη λειτουργία του χαρακτηριστικά και εκπαιδευτικές τεχνικές που θα συμβάλλουν πιο ουσιαστικά στην επίτευξη υψηλότερων μαθησιακών και παιδαγωγικών αποτελεσμάτων. Εντούτοις, η αποτελεσματικότητα κάθε σχολικής μονάδας επιδέχεται ποικίλες προσαρμογές και προσδιορισμούς με βάση τους εξατομικευμένους στόχους, τις ιδιαιτερότητες και προτεραιότητες που αναδεικνύονται και εξαρτώνται από το εγγύτερο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί και αναπτύσσεται.

Σε ό,τι αφορά τους ιδιαίτερους παράγοντες που επιδρούν θετικά στη βελτίωση της ποιοτικής λειτουργίας του σύγχρονου σχολείου, η έρευνα διαπίστωσε τη σημαντικότητα του συνόλου των χαρακτηριστικών που επιδρούν στον συντονισμό, την οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία της σχολικής ζωής. Ωστόσο, από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αναδείχτηκε, ως ιδιαίτερα καθοριστικό για τη σχολική αποτελεσματικότητα, το θετικό και δημιουργικό σχολικό κλίμα που αφορά στους κοινούς στόχους σε συνδυασμό με το υγιές, ενισχυτικό, συμμετοχικό και συνεργατικό περιβάλλον της σχολικής μονάδας.

Συνοψίζοντας, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ποιοτική λειτουργία του αποτελεσματικού σχολείου εξαρτάται και διαμορφώνεται από ένα σύνολο παραγόντων που

επιδρούν παράλληλα και συνδυαστικά, σε επίπεδο δομών και λειτουργίας, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στην αποστολή του. Είναι φανερό ότι η αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου μπορεί να διασφαλίσει υψηλά μορφωτικά και παιδαγωγικά αποτελέσματα, προσφέροντας στους μαθητές γνώσεις και δεξιότητες που θα τους καταστήσουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και ενεργούς πολίτες στη σύγχρονη κοινωνία.

Επέκταση της έρευνας

Η παρούσα εμπειρική έρευνα για την ποιοτική και αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου, σε επίπεδο οργάνωσης, λειτουργίας και επίτευξης στόχων, απευθύνθηκε σε εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Από την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, προέκυψαν συμπεράσματα που αφορούν τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ωστόσο, θεωρούμε ότι η επέκταση της έρευνας και σε εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση θα συνέβαλε θετικά στη διερεύνηση των αποτελεσμάτων ενός ευρύτερου φάσματος του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Με αυτόν τον τρόπο, μέσα από την πληρέστερη αποτύπωση των δεδομένων θα ήταν εφικτός ο εντοπισμός και η αξιολόγηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών βαθμίδων, προκειμένου να εξαχθούν πλήρη, αξιόπιστα και αντικειμενικά αποτελέσματα.

Αναφορές

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change. Journal of Educational of Change (4th edition). London: Routledge

Lund, T. (2005). The Qualitative-quantitative distinction: Some comments. Scandinavian Journal of Educational Research, 49(2), 115-132

Καρατζιά-Σταυλιώτη, Ε. & Λαμπρόπουλος, Χ. (2006). Αξιολόγηση, αποτελεσματικότητα και ποιότητα στην εκπαίδευση. Εκπαιδευτικός σχεδιασμός και οικονομία. Αθήνα, Gutenberg.

Πασιαρδής, Π. (2004). Εκπαιδευτική ηγεσία: Από την περίοδο της ευμενούς αδιαφορίας στη σύγχρονη εποχή, Αθήνα: Μεταίχιμο.

Πασιαρδής, Π., Πασιαρδή, Γ. (2000). Αποτελεσματικά σχολεία: Πραγματικότητα ή ουτοπία, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Τσουρέκης Δ. Γ. (1987). Σύγχρονη παιδαγωγική, Αθήνα.